

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет економічних наук
Кафедра маркетингу та управління бізнесом

План-проспект курсової роботи
на тему:
«Проституція як соціальна проблема в Україні»

Виконав студент 2 р.н.
бакалаврської програми, спеціалізації
культурологія, ФГН
Коваленко Вадим Андрійович

Науковий керівник:
старший викладач
Івашина Олександр Олексійович

Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД СУТНОСТІ ТА ПРОБЛЕМ ПРОСТИТУЦІЇ4

1.1. Сутність проституції та її ознаки4

1.2. Соціальні проблеми проституції7

РОЗДІЛ 2. ПРОСТИТУЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА ВІТЧИЗНЯНОГО СОЦІУМУ9

2.1. Сучасний стан проституції в Україні9

2.2. Проблематика легалізації проституції в Україні10

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ13

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ15

ДОДАТКИ17

ВСТУП

Актуальність обраної теми пояснюється тим, що проституція, як платне надання сексуальних послуг, довгий час є джерелом гострих дискусій у суспільстві – про її мораль, легітимність та ставлення із боку урядів. Суперечки впливають із глибоко вкорінених переконань про етику сексу і торгівлю сексом за гроші та наслідки для продавців. Заклики до дій щодо «проблеми проституції» піднімаються на рівень високої політики в історичні періоди, позначені глобальним капіталізмом, міграцією та напруженістю, пов'язаною із закріпленою класовою, гендерною та расовою нерівністю. Нинішнє злиття дискусій про проституцію та сексуальну торгівлю людьми має глибокі історичні витоки та посилюється сьогодні внаслідок глобалізації ринків та міжнародної міграції робочої сили.

Зарубіжні та вітчизняні науковці досліджували соціальну проблематику проституції у численних працях. Проблематика проституції як соціального явища представлена у роботах: Benoit C., Smith M., Jansson M., Healey P., Magnuson D., Brewer D. D.; Potterat J. J.; Muth S. Q.; Roberts J. M., Dudek J. A.; Woodhouse D. E., Scott M., Dedel K. Сучасні дослідження проституції в Україні представлені у роботах: Hennu J., Львової О., Савельєва М. Роботи наведених дослідників склали теоретичну базу для написання плану-конспекту.

Метою роботи є дослідження проституції як соціальної проблеми в Україні. З огляду на зазначену мету завданнями дослідження є: визначити сутність проституції та її ознаки; з'ясувати соціальні проблеми проституції; дослідити сучасний стан проституції в Україні; визначити проблематику легалізації проституції в Україні. **Об'єкт** дослідження – проституція як платне надання послуг сексуального характеру. **Предмет роботи** – це дослідження проституції як соціальної проблеми в Україні. **Методи** дослідження – критичний аналіз наукових літературних джерел з даної проблеми, узагальнення, систематизація та синтез.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД СУТНОСТІ ТА ПРОБЛЕМ ПРОСТИТУЦІЇ

1.1. Сутність проституції та її ознаки

У соціології девіантної поведінки під проституцією розуміють залучення до безладних статевих відносин інших осіб, крім подружжя, в обмін на негайну оплату грошима чи іншими цінними речами. Сам термін «проституція» походить від латинського слова «виставляти привселюдно». Отже, під проституцією розуміють позашлюбні статеві відносини за плату, що не мають у своїй основі почуттєвого потягу, коли тіло людини перетворюється на товар [3].

Benoit C., Smith M., Jansson M., Healey P., Magnuson D. E. у дослідженні 2019 року щодо проблематики проституції зазначили, що соціологічне розуміння проблеми проституції виявляє дві основні позиції, які захоплюють академічне мислення [6]:

1) проституція є головним чином інститутом ієрархічних гендерних відносин, який узаконює сексуальну експлуатацію жінок-повій чоловіками-покупцями. Ті, хто підтримує точку зору, згідно з якою проституція є в основному інститутом ієрархічних гендерних відносин, стверджують, що жінки не можуть вільно вибрати участь у проституції, оскільки вони не є автономними/незалежними суб'єктами в патріархальних капіталістичних суспільствах. Це прихований «сексуальний контракт», який підтримує сучасний патріархат, який надає чоловікові-покупцеві автономне сексуальне споживання, але залишає жінку-продавця об'єктивованою. Таким чином, проституція розглядається як інститут сексуального гноблення жінок, який посилює їхнє підпорядкування. Прихильники цієї точки зору також стверджують, що проституція аналогічна торгівлі людьми для сексуальних цілей або сексуальному рабству. Іноді вони спираються на фемінізм і критичні расові теорії, щоб висвітлити зв'язок між статтю, расою, рабством та проституцією кольорових жінок і корінних жінок. Ця точка зору підтримує підхід до усунення шкоди та закликає уряди скасувати проституцію, використовуючи кримінальне законодавство для заборони купівлі сексуальних послуг і

міграцію, а також міжнародні закони про боротьбу з торгівлею людьми для викорінення торгівлі людьми для сексуальних цілей. Наприклад, у Швеції проституція і торгівля людьми вважаються одним і тим же, і їх викорінення вважається фундаментальним для досягнення егалітарного, демократичного суспільства. Закон Швеції 1998 року про сексуальні покупки криміналізував покупців, які шукають «жінок-повій». Трудові мігранти, які продають секс-послуги, підпадають під окреме законодавство. Низка інших урядів наслідували приклад Швеції, включно з Канадою, коли вона прийняла Закон про захист громад і експлуатованих осіб у 2014 році;

2) проституція є переважно формою сексуальної роботи, де в капіталістичних суспільствах перетинаються численні форми соціальної нерівності (включаючи класову, гендерну та расову). З огляду на це проституція – це секс-робота. Ті, хто стверджує, що проституція є фундаментальною проблемою перехресних соціальних нерівностей, відзначають, що глобалізація капіталістичного ринку, швидкі технологічні інновації, занепад профспілок і відмова від політики загального добробуту призвели до значного збільшення нестандартної роботи в секторі особистих послуг, включаючи зростання робочих місць у секс-бізнесі. Визнання секс-роботи комерційною діяльністю з працівниками, які продають свою працю для економічного обміну, не означає, що вони мають повний вільний вибір і неексплуатаційні умови праці. Хоча багато секс-працівників бажають кращих економічних можливостей, їхня реальність є одним із обмежених способів заробити на життя та піклуватися про свої сім'ї. Таким чином, соціальна нерівність, помітна в секс-бізнесі, вказує на те, що «проблема проституції» є, перш за все, проблемою праці. Ця перспектива також ставить під сумнів добровільну співпрацю мігрантів із країн із низьким рівнем доходу та жертв торгівлі людьми. В умовах дедалі більшої глобалізації ринку, відступів держави від політики загального добробуту та політичної нестабільності люди часто мігрують в межах країни та через кордони в пошуках кращих економічних можливостей, а іноді й для того, щоб уникнути репресивних гендерних

відносин удома. Спроби придушити секс-бізнес шляхом запровадження законів щодо криміналізації та обмежувальної міграційної політики здебільшого неефективні, оскільки альтернативні види роботи в секторі особистих послуг, де більшість секс-працівників знаходять роботу, зазвичай нижче оплачуються та мають більш складний графік, ніж у секс-робітників. В той самий час, обмеження кримінальним законодавством та інші репресивні заходи роблять життя секс-працівників, які є економічними мігрантами, ще складнішими через те, що їх називають нелегальними мігрантами. Цей каральний підхід також відволікає уряди від ухвалення трудового законодавства та політики соціального забезпечення для покращення індивідуальних і колективних професійних і соціальних прав секс-працівників [6; 5].

По своїй суті проституція – це безладний обмін сексуальними послугами на гроші або подарунки. Більшість повій – жінки, які обслуговують клієнтів-чоловіків, наступною за величиною групою є повії-чоловіки, які обслуговують клієнтів-гомосексуалістів. Також існує група повій-чоловіків, які обслуговують клієнтів-жінок, і повій-жінок, які мають клієнтів-лесбіянок. У деяких країнах проституція є злочином; в інших вона легалізована, оскільки всі повії повинні бути зареєстровані та проходити регулярні медичні огляди на венеричні захворювання. Там, де це незаконно, повії зазвичай піддаються залякуванням і експлуатації із боку сутенерів або організованої злочинності. Повії часто шантажують своїх клієнтів або грабують їх. Соціальна стигма може завадити повіям повернутися до нормального життя [12].

Проституція тісно пов'язана із міським життям і мобільністю населення. Передумови зайняття проституцією можуть мати економічний або соціальних характер. Економічні чинники є важливими причинами для заняття проституцією, яка часто дуже поширена у бідних районах, де мало роботи для чоловіків і жінок, або серед корінних племен, які зазнали культурного вторгнення і не змогли економічно адаптуватися до нових життєвих умов. Також існують певні соціальні передумови для розвитку проституції: високий рівень розлучених сімей, високий рівень незапланованих вагітностей і

самотнього батьківства, заохочення із боку батьків або прямий продаж батьками та насильство в сім'ї. Повії можуть бути досить молодими і змушені займатися проституцією. Дітей, ув'язнених за бродяжництво, звільняють вербувальники повій і примушують до сексуальної торгівлі. Так звані агенції із працевлаштування вербують жінок з бідних районів, обіцяють роботу, платять наперед їхнім батькам, а потім змушують їх займатися проституцією [12].

1.2. Соціальні проблеми проституції

Науковці Brewer Devon D.; Potterat John J.; Muth Stephen Q.; Roberts John M., Dudek Jonathan A.; Woodhouse Donald E., досліджуючи клієнтів проституції, зазначають, що проституція часто асоціюється з нелегальними ринками наркотиків, злочинністю, насильством і захворюваннями, що передаються статевим шляхом. Також автори стверджують, що незважаючи на проблеми громадської безпеки, порядку та здоров'я, пов'язані з проституцією, існує надзвичайно мало якісної емпіричної інформації про ключові аспекти проблеми [7, с. 2].

Дослідження Brewer Devon D.; Potterat John J.; Muth Stephen Q.; Roberts John M., Dudek Jonathan A.; Woodhouse Donald E. (2007) показали, що чоловіки, які відвідують повій: утримуються від наступних візитів у разі арешту, не є надто девіантними чи залученими до злочинів; відчують право на секс з повією, якщо вони не задоволені звичайним партнером; не висловлюють думок, які підтримують насильство щодо жінок. У той же час чоловіки, які жорстоко ставляться до повій: у більшості мають кримінальне минуле, у анамнезі мають насильницькі злочини, зґвалтування та майнові злочини [7; 10].

У той же час до основних проблем проституції додаються численні пов'язані, суміжні та вузькі проблеми (Додатки А) [12].

Жінки часто займаються вуличною проституцією ще неповнолітніми. Багатьох залучають до проституції силою, обманом або примусом. Деяким жінкам потрібні гроші, щоб утримувати себе та своїх дітей; інші потребують грошей, щоб підтримувати свою залежність від наркотиків. Жорстоке

поводження є поширеною темою в житті повій – багато хто зазнав насильства в дитинстві, або фізичного та/або сексуального. Багато вуличних повій тікають від жорстокої ситуації [10].

Навіть коли вуличні повії намагаються залишити вулицю, вони часто повертаються до проституції, тому що їх низька освіта та відсутність навичок дуже ускладнюють пошук роботи. Не маючи засобів утримувати себе та своїх дітей, вони можуть вважати, що залишитися на вулиці менш ризиковано, ніж залишити проституцію [11].

РОЗДІЛ 2. ПРОСТИТУЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА ВІТЧИЗНЯНОГО СОЦІУМУ

2.1. Сучасний стан проституції в Україні

Проституція в Україні як явище має значне поширення, і, не зважаючи на існуючу адміністративну відповідальність, практично не зустрічає спротиву через корупційну підтримку із боку правоохоронних органів та органів влади. Україна також є популярною дестинацією у світовому секс-туризмі для іноземних туристів. Крім того, українські жінки працюють повіями у Росії, Туреччині та Польщі. А діджиталізація суспільства зумовила розвиток Інтернет-проституції в Україні, за якою жінки та чоловіки обслуговують клієнтів віртуально у режимі онлайн [4].

У 2016 році в Україні проживало 80 100 жінок секс-бізнесу, з яких 5,2 відсотка були ВІЛ-позитивними [8]. Цей відсоток значно зріс у зонах конфлікту і, за оцінками, досяг 38,2 відсотка в Донецьку. Переміщення, руйнування та погіршення економіки, викликані війною, залишають багатьох жінок без дому та доходу. Тому проституція є єдиним доступним способом заробити на життя, особливо для жінок із робітничого класу, які часто не мають доступу до освіти. Їх небезпечне становище також підвищує ризик експлуатації та торгівлі людьми. Інтерв'ю, проведені в 2014 році, показують, як деяких українських жінок примушували до сексу в обмін на гроші або їжу. У 2022 році існують численні повідомлення про те, що злочинні угруповання націлені на українських біженок, які тікають від жахів, спричинених російським вторгненням [9].

Дослідження, проведені українським Державним інститутом проблем сім'ї та молоді, показує, що для багатьох жінок, секс-бізнес став єдиним адекватним джерелом доходу: 50 % з них за рахунок свого не узаконеного бізнесу підтримують своїх дітей та батьків. Обороти індустрії секс торгівлі вражають. За підрахунками правоохоронців, лише у Києві щодоби виходять працювати не менш як 3 тисячі повій (за іншим даними – 5 тис.). Якщо взяти

середню ціну в 80 доларів із клієнта і наявність у середньому трьох клієнтів у дівчат за ніч, виходить, що в звичайний робочий день повії столиці сумарно заробляють понад мільйон доларів, що означає – більш як третину мільярда на рік [4].

2.2. Проблематика легалізації проституції в Україні

Сьогодні в Україні за зайняття проституцією передбачена адміністративна відповідальність відповідно до ст. 181-1 КУпАП України – санкції у вигляді попередження або накладення штрафу [1]. Відповідно до с. 302 ККУ створення або утримання місць розпусти, а також звідництво для розпусти караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років [2]. Слід визнати, що дана заборона не є дієвою. Останніми роками усе частіше підіймається питання легалізації проституції або як виду підприємницької діяльності, або як права людини на вибір такого роду діяльності [3].

Завдяки активній позиції неурядових і міжнародних організацій, з діючого ККУ усунуто статтю за заняття індивідуальною проституцією, у той же час посилено відповідальність за торгівлю людьми [4].

М. Савельєв визначає позитивні сторони легалізації проституції, виходячи із зарубіжного досвіду:

- Нідерланди – легалізація вуличної проституції сприяла зменшенню кількості зареєстрованих випадків сексуального насильства і зґвалтувань на 30%-40% упродовж перших двох років. У містах визначені легальні зони для вуличної проституції із запровадженням системи ліцензування, за рахунок чого було досягнуто суттєве зниження злочинності, пов'язаної з вживанням наркотиків, а також стійкий ефект щодо посягань сексуального характеру.

- Швеція – криміналізація грошової оплати за послуги інтимного характеру (відповідно до Закону про заборону проституції, 1999 рік). Сама пропозиція сексуальних послуг залишається абсолютно легальною. Це призвело до зниження попиту на сексуальні послуги, внаслідок чого

скоротилася чисельність повій. Крім того Швеція стала менш привабливою країною для торгівлі людьми [4].

У той же час вітчизняне суспільство не готове до легалізації проституції через:

- 1) існуючу стереотипізацію уявлень громадян про жінок легкої поведінки;
- 2) зацікавленість певних осіб у тінізації секс-індустрії, зберігаючи її прибутковість [4].

У той же час легалізація проституції має цілий ряд переваг [4]:

- 1) повії зможуть поліпшити свій соціальний статус, до того ж знизиться відсоток безробіття, що позитивно вплине на економіку. Успішні кейси легалізації проституції та регулювання даної галузі мають Греція, Голландія, Угорщина, Німеччина та Австралія.
- 2) виведення індустрії із тіні та оподаткування галузі. Європа отримує мільйони доларів податків від секс-індустрії.
- 3) захищеність законом працівників секс-індустрії та їх клієнтів. Держава гарантуватиме працівникам секс-індустрії захист від будь-якої форми насилля та примусової праці.
- 4) зниження рівня захворюваності. У Європі працівниці секс індустрії зобов'язані проходити медогляд кожні півроку.

Іншого погляду у своєму дослідженні притримується О. Львова, відмічаючи існуючий негативний зарубіжний досвід легалізації проституції. Так, згідно з результатами порівняльного дослідження, проведеного за замовленням Європейської комісії у 150 країнах, де проституція дозволена законом, випадків торгівлі людьми зафіксовано значно більше. Попит на секс-послуги в країнах, де проституція легалізована вищий. Серед негативних кейсів легалізації секс-індустрії визначено:

- Німеччина – має у 60 разів більше повій, ніж у Швеції (проституція, а саме клієнти, криміналізована), у 62 рази більше випадків торгівлі людьми, ніж у Швеції (населення Швеції у 10 разів менше);

– Бразилія – при легалізації проституції стикається із проблемами регулювання галузі, поширена ВІЛ-інфекція, примусова проституція і дитяча проституція (за приблизними оцінками, до неї залучено близько півмільйона неповнолітніх). Крім цього, в країні високий рівень злочинності – за статистикою кожна друга повія піддавалася зґвалтуванню, побиттю або пограбуванню під час роботи [3].

Легалізація проституції може призвести до таких негативних наслідків (рис. 2.1) [4].

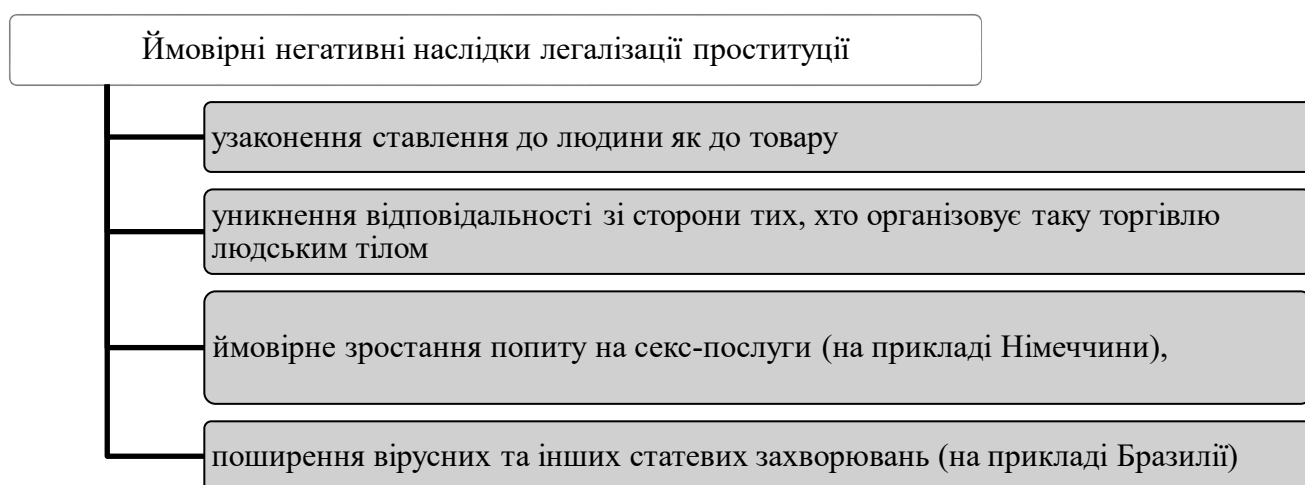

Рис. 2.1. Ймовірні негативні наслідки легалізації проституції

О. Львова, вбачає вирішенням проблеми проституції в Україні та її легалізації у запровадження Шведської моделі криміналізації клієнта, за якою відбувається зниження попиту. Відповідно до даної моделі злочинами визнаються і сутенерство, і посередництво. Ще одним кроком щодо зниження рівня проституції є боротьба із бідністю.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У роботі досліджено проституцію як соціальну проблему в Україні, що дало можливість отримати наступні результати:

1) Визначено сутність проституції та її ознаки. Так, під проституцією необхідно розуміти позашлюбні статеві відносини за плату, за яким тіло людини перетворюється на товар. Соціологічне розуміння проблеми проституції виявляє дві основні позиції: 1) проституція є головним чином інститутом ієрархічних гендерних відносин, який узаконює сексуальну експлуатацію жінок-повій чоловіками-покупцями; 2) проституція є переважно формою сексуальної роботи.

По своїй суті проституція – це безладний обмін сексуальними послугами на гроші або подарунки. Більшість повій – жінки. У деяких країнах проституція є злочином; в інших вона легалізована.

Передумови зайняття проституцією мають економічні чинники (бідність, відсутність зайнятості, не спроможність економічно адаптуватися до нових життєвих умов) та соціальні чинники (високий рівень розлучених сімей, високий рівень незапланованих вагітностей і самотнього батьківства, заохочення із боку батьків або прямий продаж батьками та насильство в сім'ї). Повії можуть бути молодими, до проституції долучаються діти, агенції із працевлаштування вербують жінок з бідних районів, за неможливості адаптуватися до життя колишні повії повертаються у індустрію через брак можливостей реалізувати себе у інший спосіб.

2) З'ясовано соціальні проблеми. Так, проституція часто асоціюється з нелегальними ринками наркотиків, злочинністю, насильством і захворюваннями, що передаються статевим шляхом. У той же час до основних проблем проституції додаються численні пов'язані, суміжні та вузькі проблеми. Серед яких необхідно відмітити основні, що жінки часто займаються вуличною проституцією ще неповнолітніми і багатьох залучають до проституції силою, обманом або примусом, низька освіта та відсутність навичок у працівників

бізнес-індустрії ускладнюють пошук іншої роботи.

3) Досліджено сучасний стан проституції в Україні. Проституція в Україні як явище має значне поширення, практично не зустрічає спротиву через корупційну підтримку із боку правоохоронних органів та органів влади. Україна також є популярною дестинацією у світовому секс-туризмі, а українські мігранти працюють у секс-індустрії зарубіжних країнах. Масово поширюється Інтернет-проституція.

4) Визначено проблематику легалізації проституції в Україні. Суспільство України має неоднозначне ставлення щодо легалізації проституції та визначення її як підприємництва. Розкол у даній тематиці підтримується наявністю позитивного (Нідерланди, Швеція) та негативного зарубіжного досвіду (Німеччина, Бразилія) щодо легалізації проституції. На сьогодні більш успішним є досвід Швеції, за яким криміналізуються клієнти при грошовому розрахунку за інтимні послуги, що суттєво зменшує попит на секс-послуги. Щодо превентивного впливу на поширення проституції, то головним рушієм є боротьба із бідністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 28.06.2022).
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 28.06.2022).
3. Львова О. У чому полягає небезпека легалізації проституції в Україні? Кабінет експертів. Юриспруденція. 2021. 02 березня. URL: <https://vsirazom.ua/cabinet/u-chomu-polyagaye-nebezpeka-legalizaci%D1%97-prostitutci%D1%97-v-ukra%D1%97ni/> (дата звернення: 28.06.2022).
4. Савельєв М. Легалізація проституції в Україні: ереговане питання. Львівська Ратуша. 2020. 8 жовтня. URL: <https://ratusha.lviv.ua/legalizacziya-prostytuczii-v-ukrayini-eregovane-pytannya/> (дата звернення: 28.06.2022).
5. Benoit C. The Prostitution Problem: Claims, Evidence, and Policy Outcomes. 2019. University of Victoria, April 24th. URL: <https://rsc-src.ca/en/voices/%E2%80%9Cprostitution-problem%E2%80%9D-claims-evidence-and-policy-outcomes> (дата звернення: 28.06.2022).
6. Benoit C., Smith M., Jansson M., Healey P., Magnuson D. The Prostitution Problem: Claims, Evidence, and Policy Outcomes. 2019. Archives of Sexual Behavior. 2019, volume 48. Pages 1905-1923. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10508-018-1276-6> (дата звернення: 28.06.2022).
7. Brewer Devon D.; Potterat John J.; Muth Stephen Q.; Roberts John M., Dudek Jonathan A.; Woodhouse Donald E. Final report Clients of Prostitute Women: Deterrence, Prevalence, Characteristics, and Violence. National Institute of Justice research. 2007. 187p. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/218253.pdf> (дата звернення: 28.06.2022).
8. Global AIDS Monitoring 2018: Ukraine Summary. URL:

https://www.unaids.org/sites/default/files/country/documents/UKR_2018_countryreport.pdf (дата звернення: 28.06.2022).

9. Henu J. Ukraine's Ticking Time Bomb: Women, War and HIV. Msmagazine. 2022. 16 March. URL: <https://msmagazine.com/2022/03/16/ukraine-women-war-hiv-sex-work-prostitution/> (дата звернення: 28.06.2022).

10. Prostitution: Pathways, Problems and Prevention. National Institute of Justice. URL: <https://nij.ojp.gov/topics/articles/prostitution-pathways-problems-and-prevention> (дата звернення: 28.06.2022).

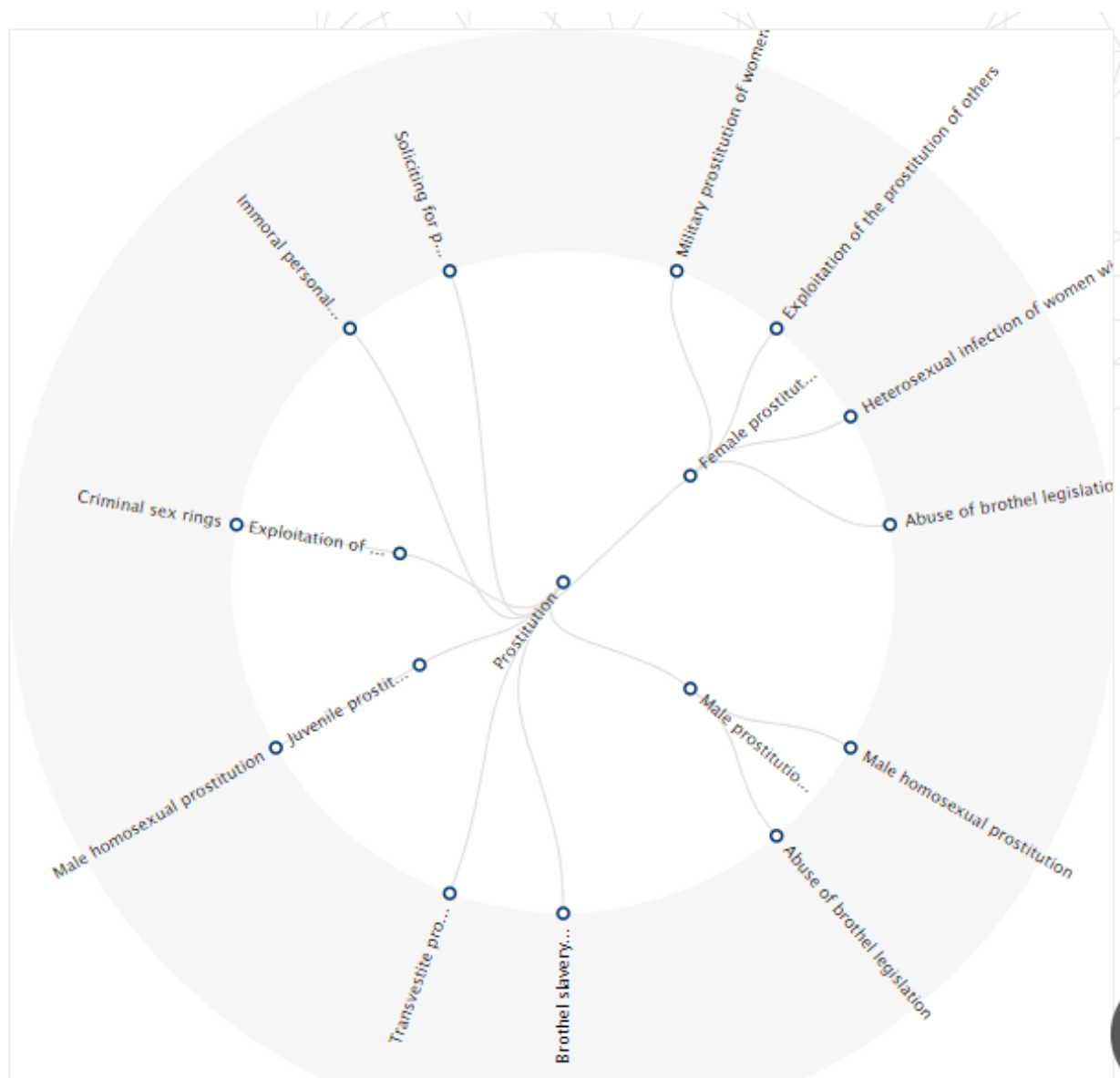
11. Scott M. Dedel K., Street Prostitution, 2nd Edition, Office of Community Oriented Policing, November 2006, NCJ 216620. 90 pages. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/street-prostitution-2nd-edition> (дата звернення: 28.06.2022).

12. The encyclopedia of world problems & human potential. UIA. URL: <http://encyclopedia.uia.org/en/problem/133427> (дата звернення: 28.06.2022).

ДОДАТКИ

Додатки А

Соціальні проблеми проституції

Джерело: [12].